

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КРУГЛОГО СТОЛУ

СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Факультет психології, політології та соціології
Кафедра психології

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
КРУГЛОГО СТОЛУ

**«СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року

Видавництво
«Юридика», 2025

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Аракелян Мінас Рамзесович**, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, перший проректор Національного університету «Одеська юридична академія»

Члени редакційної колегії:

Цільмак Олена Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Геращенко Олександр Сергійович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Гурін Руслан Сергійович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Джежик Ольга Володимирівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Самара Ольга Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Ташматов Вячеслав Абдуллайович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Шмаленко Юлія Іванівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія».

Зважаючи на свободу наукової творчості, відповідальність за достовірність матеріалів та фактів, унікальність тексту тез та дотримання вимог академічної доброчесності, несуть автори.

С 916 Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи : збірник матеріалів Круглого столу присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.) / за заг. ред. М. Р. Аракеляна. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. – 160 с. Режим доступу: <https://doi.org/10.32837/11300.29134>

ISBN 978-617-8182-85-4

DOI <https://doi.org/10.32837/11300.29134>

Збірник матеріалів підготовлено за доповідями учасників Круглого столу «Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи» присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.).

УДК 159.98:340(049.2)

DOI:

Папінян Вікторія Валентинівна,
асистент кафедри психології,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-7936-8734>

Брусанівська Вікторія Олегівна,
здобувач факультету психології політології та соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»

ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ НА МІЖСОБИСТІСНІ СТОСУНКИ ТА СОЦІАЛЬНІ ЗВ'ЯЗКИ

В сучасних умовах військового конфлікту в Україні, яка значно впливає на психологічний стан суспільства, міжособистісні стосунки та соціальні зв'язки. Військові дії змушують людей пристосовуватися до нових обставин, змінювати свої соціальні ролі та переосмислювати власну ідентичність. Такі зміни часто супроводжуються високим рівнем стресу, тривожності, ізоляції та ризиком психологічних травм, що відображається на взаєминах з близькими, друзями та колегами. Дослідження цієї теми є надзвичайно актуальним, оскільки розуміння психологічних і соціальних наслідків війни дозволяє не лише виявити основні проблеми міжособистісних стосунків під час кризових ситуацій, але й визначити підходи до надання психологічної підтримки та соціальної адаптації постраждалих. Тому, тема впливу воєнних дій на міжособистісні стосунки та соціальні зв'язки є важливою як для наукової спільноти, так і для практичної психології, спрямованої на відновлення стосунків та зміцнення соціальних зв'язків у післявоєнний період.

Війна стає постійним джерелом надмірного стресу для всіх, хто переживає її наслідки. Люди щоденно стикаються з емоційним і фізичним навантаженням, що часто призводить до серйозних змін у поведінці та сприйнятті оточуючих. У стані постійної загрози життя та безпеки, навіть найближчі стосунки стають крихкими. Тривога, страх та відчуття небезпеки змушують людей відчувати підвищену напруженість, яка проявляється в агресивних реакціях на незначні подразники. Часто звичні побутові конфлікти набувають більшого масштабу через загальну емоційну вразливість, що призводить

до серйозних сварок або навіть руйнування взаємин. Під час війни багато хто зіштовхується з неможливістю отримати професійну психологічну підтримку, що посилює хронічний стрес. У таких умовах звичні стосунки втрачають свою стабільність, а емоційна підтримка, якої так бракує, стає дедалі менш доступною. Це призводить до того, що багато людей відчують себе самотніми та емоційно виснаженими, навіть перебуваючи серед близьких.

Одним із найбільш руйнівних наслідків війни є вимушене переміщення, яке розриває соціальні зв'язки, що формувалися протягом багатьох років. Люди залишають свої домівки, розлучаються з рідними, друзями та знайомими, що створює новий етап їхнього життя, позначений соціальною ізоляцією. Переміщення до нових місць або навіть країн передбачає адаптацію до незнайомого середовища та людей, а також спричиняє відчуття самотності. Соціальна ізоляція призводить до серйозних змін у поведінці: люди стають менш соціально активними, втрачають інтерес до встановлення нових зв'язків. Відчуженість від звичних спільнот та втрата соціальної підтримки значно знижує рівень психічного здоров'я, посилюючи ризик депресії, тривожності та інших емоційних розладів. Люди, які втратили звичні контакти, часто залишаються наодинці з почуттям непевності та втраченого стабільного оточення, що значно ускладнює їхнє подальше життя та інтеграцію в нові спільноти.

Попри руйнування традиційних соціальних зв'язків, війна також стимулює розвиток нових форм співпраці та солідарності. Люди об'єднуються навколо спільних цілей – допомоги один одному, підтримки потерпілих та збереження суспільства. З'являються волонтерські ініціативи, гуманітарні організації та місцеві об'єднання, що активно залучаються до допомоги тим, хто постраждав від війни. Учасники цих ініціатив часто не були знайомі раніше, але об'єднуються завдяки спільним цінностям і прагненням до змін. Такі нові форми солідарності створюють основу для нових соціальних зв'язків, які, попри короткий термін існування, часто стають міцними та значущими. Підтримка та солідарність у нових групах дозволяють людям відчувати себе частиною більшого колективу, що компенсує

втрату колишніх соціальних зв'язків і допомагає зберегти психоемоційну стабільність.

В умовах війни родина стає основною ланкою підтримки та джерелом стабільності, навколо якої люди будують свою психологічну та емоційну безпеку. Сімейні стосунки часто загартовуються під час війни, оскільки люди знаходять розраду в наявності рідних поруч. У складних обставинах сім'я стає надійною опорою, що дозволяє зберегти відчуття стабільності та цілісності у світі, де все решта здається непевним. Разом з тим, постійний тиск і напруженість можуть викликати нові конфлікти та труднощі у родині. У ситуаціях, коли члени сім'ї емоційно виснажені та не можуть належно підтримувати один одного, конфлікти можуть посилюватися. Однак саме сімейні зв'язки залишаються основним джерелом безпеки та психологічного ресурсу, який допомагає долати труднощі війни.

Воєнні обставини часто змінюють ставлення до довіри у взаєминах. У період, коли загроза зради або непередбачуваних подій стає реальною, люди стають більш обережними. Це обмежує коло спілкування, адже зростає відчуття небезпеки, пов'язане з новими знайомствами. Люди можуть відчувати страх перед зрадою чи ризиком потрапити у небезпечні ситуації, що спонукає до закритості. Довіра до незнайомих людей значно знижується, і навіть старі знайомі часом сприймаються з підозрою. Зміни у сприйнятті довіри формують нові емоційні бар'єри, що ускладнює відкритість у спілкуванні та побудову нових взаємин. У такому контексті війна стимулює формування замкнутих соціальних кіл, де люди довіряють лише найближчим, уникаючи розширення соціальних зв'язків.

Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) є одним із серйозних наслідків військового конфлікту, що значно ускладнює міжособистісні взаємини. Люди, які пережили військові дії, можуть страждати від флешбеків, підвищеної тривожності, агресивних реакцій та емоційної відстороненості. Психологічні травми впливають на здатність людини бути емоційно відкритою, що ускладнює підтримку та взаєморозуміння в родині та з друзями. Взаємини з тими, хто не пережив війни, можуть стати складними, оскільки вони часто не розуміють глибини психологічних проблем постраждалих. Ці бар'єри створюють додаткові виклики для підтримки

стосунків, що вимагає більшої терплячості та розуміння від усіх учасників стосунків.

Війна стимулює підвищення почуття патріотизму та формування нових колективних ідентичностей. Люди об'єднуються навколо спільної мети – захисту рідної країни, збереження культури та підтримки співвітчизників. Це об'єднання створює відчуття єдності та гордості, які є важливими для підтримки мотивації та стійкості в умовах нестабільності. Почуття патріотизму також дозволяє людям формувати нові стосунки, засновані на загальних цінностях та світогляді. Нова групова ідентичність може значно підсилити соціальні зв'язки, оскільки вона формує нову основу для спілкування та взаємопідтримки. У контексті війни патріотизм стає не тільки емоційною підтримкою, а й соціальним ресурсом, який допомагає відновлювати зв'язки.

Під час війни змінюються звичні гендерні ролі, оскільки багато чоловіків і жінок змушені виконувати нетрадиційні для них функції. Чоловіки часто йдуть на фронт, а жінки беруть на себе більшість обов'язків удома та в громаді. Це призводить до трансформації традиційної структури сім'ї, де жінки стають головними економічними та емоційними опорами. Перерозподіл гендерних ролей формує нові очікування і вимагає адаптації всіх членів сім'ї до нових умов. Така зміна може сприяти розвитку нових моделей співпраці у сім'ї, однак також може викликати стрес і потребу в пристосуванні до нових обов'язків. Цей процес впливає на соціальну динаміку, створюючи передумови для нових моделей взаємодії у сім'ї та суспільстві.

Війна має особливий вплив на молоде покоління, формуючи їхні погляди на світ, цінності та здатність будувати соціальні зв'язки. Багато дітей і підлітків, які виростили в умовах війни, стикаються з емоційними травмами, що ускладнюють їхню адаптацію до мирного життя. Втрата стабільності під час війни створює недовіру до оточуючого світу, яка впливає на здатність молодих людей будувати здорові стосунки в майбутньому. Довготривалі наслідки можуть включати труднощі у встановленні міжособистісних зв'язків, зниження самооцінки, а також емоційну нестійкість, що ускладнює соціальну інтеграцію. Війна формує молоде покоління, залишаючи глибокі

психологічні відбитки, які можуть впливати на все їхнє подальше життя.

Під час війни цифрові технології стають незамінним засобом для підтримки зв'язків, особливо коли фізичні зустрічі стають небезпечними або неможливими. Соціальні мережі, месенджери та платформи для відеозв'язку надають можливість спілкуватися, обмінюватися інформацією та підтримувати емоційний контакт. Завдяки технологіям люди можуть відчувати себе ближчими один до одного, попри фізичну дистанцію. Онлайн-комунікація дозволяє підтримувати зв'язки з тими, хто живе далеко або опинився в іншій країні. Цей новий формат спілкування стає важливим засобом подолання ізоляції та зберігає відчуття спільноти, навіть коли війна розлучає людей фізично. Отже, воєнні дії глибоко впливають на міжособистісні стосунки та соціальні зв'язки, викликаючи як руйнівні, так і конструктивні зміни. Постійний стрес, ізоляція, психологічні травми, зміни у довірі та традиційних ролях стають викликами, з якими люди стикаються у період війни. Однак паралельно відбуваються процеси, що сприяють створенню нових зв'язків, заснованих на солідарності та спільних цінностях. Підтримка через технології, посилення патріотизму та зміцнення сімейних зв'язків допомагають людям долати наслідки війни. Щоб забезпечити відновлення соціальних структур після війни, важливо підтримувати механізми психологічної допомоги та створювати умови для відновлення соціальних зв'язків, які допоможуть людям знову інтегруватися у суспільство та зберегти відчуття приналежності до спільноти.

Список використаних джерел

1. Вплив воєнних подій на соціальні зв'язки та психологічний стан особистості. Доступно за посиланням: https://psych.vernadskyjournals.in.ua/journal/5_2022/9.pdf
2. Соціальні зв'язки та міжособистісні стосунки під час кризових ситуацій. Доступно за локальним посиланням: [file:///C:/Users/anast/Downloads/3-02%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/anast/Downloads/3-02%20(1).pdf)
3. Психологічні аспекти впливу війни на стосунки та соціальні зв'язки. Доступно за посиланням: <https://studentam.net.ua/content/view/3181/97/>

4. Соціальна психологія: Вплив війни на соціальні структури та міжособистісну взаємодію. Доступно за посиланням: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/soc_psihol.pdf

5. Соціальна підтримка та стосунки в умовах військових дій. Доступно за посиланням: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0450d416-8be2-41e6-badd-1b4c917d7e3a/content>

Ключові слова: воєнні дії, міжособистісні стосунки, соціальні зв'язки, посттравматичний стресовий розлад.

Keywords: hostilities, interpersonal relationships, socialties, post-traumatic stress disorder.

Довженко Мирослава Юріївна ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ ПРАВОПОРУШНИКА ТА ОСНОВНІ ЧИННИКИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ	40
Зубарева Світлана Михайлівна ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ТА САМОРЕГУЛЯЦІЇ ПСИХІЧНОЇ СТІЙКОСТІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ ПСИХОЛОГІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	42
Костюк Вероніка Сергіївна ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТРИВОЖНИХ РОЗЛАДІВ У ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	46
Куліков Віталій Миколайович ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА ВПЛИВ ЗАКОНОДАВСТВА НА ЛІКУВАННЯ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ	50
Миронова Ірина Ігорівна ЮРИДИЧНІ МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВЕДІНКОВИХ АДИКЦІЙ	53
Папінян Вікторія Валентинівна, Брусанівська Вікторія Олегівна ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ НА МІЖОСОБИСТІСНІ СТОСУНКИ ТА СОЦІАЛЬНІ ЗВ'ЯЗКИ.....	56
Папінян Вікторія Валентинівна, Токова Леся Анатоліївна СОЦІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ЯК ОПОРА В КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	62
Папінян Вікторія Валентинівна, Цехоцька Поліна Юріївна РОЛЬ ОНЛАЙН-СПІЛКУВАННЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	66
Папінян Вікторія Валентинівна, Юріцена Катерина Володимирівна СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІР СТАНУ ПАНІКИ.....	70
Петровчан Діана Михайлівна ВПЛИВ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ НА РІВЕНЬ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД МОЛОДІ	75
Попова Ольга Сергіївна ПРОЦЕС СПІЛКУВАННЯ ЯК БАЗОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ФОРМОТВОРЕННЯ ПРАВОВІДНОСИН.....	78
Рєпнова Тетяна Петрівна ПРАВОВА ПОВЕДІНКА ПІДЛІТКІВ: КОНСТРУКТИВНИЙ ТА ДЕСТРУКТИВНИЙ АСПЕКТИ.....	82